דער
ישיבה בחור
אדער
דיא ליבע און דיא פיינדשאפט
ספור ארגינאל
מאת יב"א זין משאט.

ווילנא
שנת תרנ"ח לפ"ק

Деръ Ешива Бахуръ
Или либе унъ файндшафтъ.
Любовь и ненависть.
Расказъ I. Зива.

ВИЛЬНА.
Типографія Розенкранца, и Шрифтзетцера.
на Лидскомъ переулкѣ, домъ № 259/13. 1897.

1) דיא ערסטע באקאנשאפט.

דיא זון זעהט זיך שוין ניט אין שטאט נ', נאר איהרע שיינע זיטע שטראהלין שיינען נאך דארט אין ברעג הימיל, אצייכין דאס זי איז נאך ניט פיל ווייט פון אונזער ערדבאל, אונ אזו באלייכטעט זיא אך אין דונקעלין די וועגין פון דיזע גובערניע שטאט, וואס ניט ווייט פון איר, אויף איינע פון זייא וואס גייט פון אויעזדניע שטאט פ. פאסירט זיך איינער אידעשער בחור פון איאהר זיבעצין, אהיפשער פענש מיט אשיינעם גישטאלט, געגין אים לויפט פון שטאט אשיינע מעדכען אויך פון זיין עלטער, אונ אים באגעגנענדיג פרעגט זיא אים האסטיג: האט איר ניט גיפונען גייענדיג אדאמסקין אוהר?

— יא – האט ער גיענטפערט. אונ דאס איז ער. אונ האט גלייך איר איבערגיגעבין דעם אוהר וואס ער האט טאקע גיפונען. ער האט פארהער זיך גרייליך גיפרייט מיט אים, אונ ווי דער שטייגער איז האט ער איר ניט גידארפט אוועק געבין אזו האסטיג ניט פרעגינדיג קיינע סמנים אויף אים, נאר עס איז פראנען מענטשין אויף גאטס וועלט, וואס ווי נאר זיי דערזעהן זיך דעם ערסטין מאל קריגין זייא אנאטירליכע נייגונג איינער צום אנדערין אונ פילין בייא זיך איינע אינערליכע ליבע צום צווייטין, אונ דיזען בחור האט אויך גינומען ציען די הארץ צו די פריילין ווי נאר ער האט איר דא דערזעהן, אונ נאך מער האט אין אים גימאכט איין איינדרוק איר פארקימערטע גיזיכט וואס דאס האט איר נאך מער שיינקייט אונ אנגנעהמיקייט צו גינעבין, דאס ער האט זיך נאר ניט באטראכט אונ האט איר דערלאנגט איר אוהר וואס זי האט פארלארין גייענדיג שפאצירין, אונ זיז העכסט צופרידען גיוועזן וואס ער האט אזא פריילין פון מאנגעל אויס= גילייזט אונ איר דיא רוהע ווידער גיקערט.

זיא

זיא הָאט אִים זֵייעָר גֶעדַאנְקְט. — גֵייעֶנְדִיג בֵּיידָע צוּם שְׁטָאט, הָאט זִיא אִים גִיפְרֶעגְט פוּן וַואנֶען עֶר אִיז, אוּנ וואו עֶר גֵייט.

— אִיךְ בִּין פוּן דָער שְׁטָאט פ. אוּנ גֵיי דָא וֶוערִין אַ יְשִׁיבָה בָּחוּר — עֶר אִיז אֲפִילוּ רוֹיט גֶעוָוארִין דָאס זָאגִינְדִיג. אוּנ זִיא הָאט אִים אוֹיךְ מִיט בֶּעוואוּנְדֶערוּנְג אָנְגֶעקוּקְט דָאס אַזַא שֵׁיינֶער יוּנְג, וֶועלְכֶער זָעהְט גַאנְץ אַרִיסְטָאקְרַאטִים אוֹים, זָאל זַיין אַ יְשִׁיבָה בָּחוּר. —

וִויא עֶס זָעהְט אוֹים, זַייט אִיר פוּן אַיין אָרֶעמֶען שְׁטַאנְד, אַלְזָא נֶעמְט פוּן מִיר דִיזֶען רוּבָּל, וֶועט אִיר הָאבָּען אוֹיף אַיְיעֶרֶע אוֹיסְגַאבֶּען, הָאט דִיא פְרַיילִין גֶעזָאגְט אַרוֹים גֶעמֶענְדִיג אַרוּבָּל פוּן טַאשׁ.

אִיךְ בִּין צְוַואר פוּן גָאר אָרֶעמֶע עֶלְטֶערְן, אוּנ דָאךְ גֵייא אִיךְ אִין דֶער יְשִׁיבָה — הָאט עֶר זִיךְ אָבְּגֶערוּפֶען. אוּנ וֶוען אִיךְ וָואלְט ווירְקְלִיךְ אָרֶעם גִיוֶוען, וָואלְט אִיךְ אוֹיךְ פוּן אַייךְ גָאר נִיט גענוּמֶען, דֶען דאס וואלְט אוֹיסְגֶעזֶעהְן וִויא בֶּעלָאהְנוּנְג פַאר מַיין צוּרִיק גֶעבִּין אַייךְ אַיְיעֶר אוּהְר, אוּנ דַאפִיר דַארְף בֶּען קַיינֶע בֶּעלָאהְנוּנְג נֶעמֶען.

זִיא הָאט אִים נָאךְ אַמָאל גֶעדַאנְקְט, אוּנ הָאבִּין זִיךְ גֶעשֵׁיידְט. עֶר אִיז זִיךְ אַוֶועק אִין בֵּית הַמֶדְרָשׁ, אוּנ זִיא — אִין אִיר פָּאטֶערְס הויז, זֵייעֶרֶע הֶערְצֶער וַוארֶען פוּל פְרֵיידֶע אִיבֶּער דִי גוּטֶע אַיינְ־דְרִיקֶע וֶועלְכֶע זֵיי הָאבִּין גֶעמַאכְט אֵיינֶער אוֹיף דֶעם צְוֵוייטֶען. דֶען וִויא מִיר וֶוייסִין הָאבִּין זֵיי זִיךְ שׁוֹין פֶּערְטְרוּנְקֶען אִין לִיעבֶּע וֶועלְכֶע עֶרְשַׁיינְט פְּלוּצְלוּנְג, וִויא אַפייעֶר אִין מֶענְטְשִׁינְס הַארְץ.

דָער בָּחוּר אִיז אַרַיין אִין בֵּית הַמֶדְרָשׁ אוּנ הָאט גֶענוּמֶען אַ גְמָרָא אוּנ זִיךְ גֶעזֶעצְט לֶערְנֶען. דֶען עֶס וַואר דַאן אִין אָנְהֵייבּ אִייר, וָואס דַאן לֶערְנֶען נָאךְ דִי יְשִׁיבָה בְּחוּרִים נָאךְ מַעֲרִיב. עֶר אִיז זֵייעֶר מִיד גְעוֶוען פוּן וֶועג אוּנ הָאט דֶערוּם נוּר צוּ וַוייזֶען

דיא

דִּי אִיבֶּערִיגֶע יְשִׁיבָה בָּחוּרִים דָאס עָר אִיז אוֹיךְ גִיקוּמֶען לֶערְנֶען ׃

אִין בֵּית הַמֶּדְרָשׁ אִיז דַאן גִיוֶוען אוֹיסֶער דִי יְשִׁיבַת בָּחוּרִים, אַיין שְׁטָאטִישֶׁער בָּחוּר, וָואס נִיט וִוילֶענְדִיג לֶערְנֶען קַיין זַאךְ, פְּלֶעגְט עֶר לוֹיט זוּכִין מִיט וֶועמֶען צוּ פַארְבְּרֵיינְגִין דִיא צַייט, אוּנ הַיינְט הָאט עֶר זִיךְ מִיט אֵיינֶעם פוּן דִיא יְשִׁיבָה בָּחוּרִים פֶּעסְט פַארְפְלוֹידֶערְט בִּיז שְׁפֶּעט, דֶען עֶר אִיז אוֹיךְ גִיוֶועןאַבֵּית הַמֶּדְרָשׁ אֵיינְגֶייעֶר, אוּם צוּא פַארְבְּלֶענְדִין דִיא אוֹיגֶען פוּן זַיינֶע עֶלְטֶערִין זֵייא זָאלִין, מֵיינֶען דָאס עֶר לֶערִינְט דָארְט.

וִויא גִיוֶועןהְלִיךְ הָאבִּין אַלֶע אוֹיסְגֶעשְׁטֶעלְט דִיא אֵייגֶען אוֹיף דֶעם נַייעֶןיְשִׁיבָה בָּחוּר וָואס אִיז יֶעצְט גֶעקוּמֶען, אוּנ דֶער שְׁטָאטֶעשֶׁער בָּהוּר אוֹיךְ, דִי אָרֶעמֶע בָּחוּרִים הָאבִּין אוֹיף אִיהְם קְרוּם גֶעקוּקְט, דֶען זֵייא רֶעכֶענֶען אַפְּרִישֶׁען בָּחוּר - וִויא עֶר וָואלְט קוּמֶען זֵייא מַשִּׂיג גְבוּל זַיין, אוּנ זֵייעֶרֶע טֶעג צוּנֶעמֶען, אָבֶער דֶער שְׁטָאטִישֶׁער בָּחוּר? וָואס הָאט עֶר צוּ אִיהְם? – דָאךְ קוּקְט עֶר נָאךְ מִיט מֶעהְר צָארִין וִויא זֵייא, אוֹיף אִיהְם! - דֶען עֶס אִיז דָא אוֹיךְ אַזֶעלְכֶע מֶענְטְשִׁין וָואס קְרִיגִין פַיינְט דֶעם אַנְדֶערִין מִיטִין עֶרְשְׁטִין קוּק אוֹיף אִיהְם דִיא אוּרְזַאכֶע דֶער פוּן אִיז, וִויא עֶס וַוייזְט אוֹיס, וַוייל זֵייעֶרֶע נַאטוּרֶען זַייעֶן הֶעכְסְט אָבְּגֶעשֵׁיידֶעט אֵיינֶער פוּן דֶעם אַנְדֶערִין, אוּנ זַייעֶן גִיבּוֹיט פוּן אַזֶעלְכֶע עֶלֶעמֶענְטִין (גְרוּנְד זֶעטְצֶע) וָואס זַייעֶן רִיכְטִיג דִיא גֶעגֶענְזַאטְץ אוּנ דִי לֶעצְטֶע בְּרֶעגֶעס פוּן גוּטֶעס אוּנ שְׁלֶעכְטֶעס, וַויא דִי פְּלוּצְלִינְגֶע לִיבֶּע קוּמְט דוּרְךְ דִי אֵיינִיגְקַייט אִין דִי נַאטוּרֶען, אַזוֹי קוּמְט דִי פְּלוּצְלִינְגֶע פַיינְדְשַׁאפְט דוּרְךְ פֶערְשִׁיעֶדֶענֶע גֶעפִילֶען.

אוּנ דִיזֶער שְׁטָאטִישֶׁער בָּחוּר הָאט אוֹיךְ גְלַייךְ פַיינְד גֶעקְרָאגֶען דִיזֶען פְּרִישֶׁען יְשִׁיבָה בָּחוּר, נִיט וִויסֶענְדִיג, וֶוער עֶר אִיז, אוּנ נַאךְ מֶעהְר, הֶערֶענְדִיג וִויא אָרֶעמֶע בָּחוּרִים זָאגֶען אֵיינֶער צוּם אַנְדֶערִין, „אָ, וָואס פַאר אַשֶׁאהְנֶער יוּנְג דָאס אִיז!“ הָאט אִים אָנְגֶעהֵייבִּין דִיא

הַארְין צוּ קָאבִין פוּן צָארִין, דֶען דִיזֶע לוֹיבּוּנְג, הָאט עֶר גֶערֶעכִינְט, אִיז יֶענֶער דָאס גִיקוּמֶען פוּן אִיהְם רוֹיבֶּען, דֶען בִּיז אַהֶער הָאט עֶר נִיט גִיהֶערְט דָאס זָאגֶענְדִיג אוֹיף קַיין בָּחוּר אוֹיסֶער אִיהְם.

אוּנ אַזוֹי הָאט אוּנְזֶער נַייעֶר אָרֶעם בָּחוּר גֶעקְרָאגֶען, גְלַייךְ אָנְקוּמֶענְדִיג אִין שְׁטָאט, אַגוּטֶע פְרַיינְדִין, דִיא מֶאדְכֶען וָואס הָאט ווִירְקְלִיךְ אַאֲדֶעלֶען חַארַאקְטֶר ווִי עֶר גֶעהַאט אוּנ אַשׁוֹנֵא, דֶעם פּוּסְטִין שְׁטָאטִיגֶען בָּחוּר, וָואס וַואהְר טַאקֶע זַיין גֶעגֶענְזַאטְין —.

2) דֶער שְׁטָאטִיגֶער בָּחוּר.

אוֹיף מָארְגֶן נָאכִין דַאווְנֶען הָאט זִיךְ אוּנְזֶער יְשִׁיבָה בָּחוּר ווִידֶער גִיזֶעצְט לֶערְנֶען, אוּנ דֶער גַבַּאי אִיז צוּ אִים צוּגִיגַאנְגֶען אוּנ הָאט אִיהְם גִיפְרֶעגְט, וָואס מִיט אִיהְם אִיז, אוּנ עֶר אִיז אִים גִיפֶעלִין גִיוָוארִין דוּרְךְ זַיין שֵׁיין גִיין אוּנ שֵׁיין רֵיידִין, אוּנ הָאט אִים צוּ גֶעזָאגְט צוּ בַּאשְׁטֶעלִין גוּטֶע טֶעג, עֶר הָאט ווִירְקְלִיךְ אַזוֹי גֶעטָאן אוּנ הָאט אִים בַּאשְׁטֶעלְט טֶעג בַּיי דִי רַייכְסְטֶע פוּן שְׁטָאט, וָואס אֵיינֶער פוּן זֵיי וַואר אַגִיווִיסֶער ר׳ שְׁלֹמֹה פָּאדְרַאטְשִׁיק אוּנ בַּייא אִיהְם הָאט עֶר גִידַארְפְט עֶסִין שַׁבָּת, נִיט ווִיסֶענְדִיג דָאס עֶר אִיז דֶער פָּאטֶער פוּן זַיין הֶערְצֶענְס־גֶעלִיבְּטֶע עֶס אִיז גִיקוּמֶען שַׁבָּת אִיז עֶר אַוֶועק אַהִין, אוּנ אִיז גִיוָוארִין ווִי צוּמִיסְט זֶעהֶענְדִיג דָארְט דִי פְרַיילִין אוּנ זִיא אוֹיךְ דִי זֶעלְבֶּע זֶעהֶענְדִיג אִים, זִיא הָאט אִין שְׁטוּב דֶערְצֵיילְט פוּן זַיין אַוֶועק נֶעמִין אִיר דִי אוּהְר, אוּנ אַלֶע הָאבִּין אִים אָנְגִיקוּקְט פְרַיינְדְלִיךְ נִיט ווִיא אַיין יְשִׁיבָה בָּחוּר, אוּנ אַזוֹי הָאבִּין דִי גֶעלִיבְּטֶע גָאט גִידַאנְקְט פַאר דִיזֶען גוּטִין שְׁרִיט אִין דִי וֶועג פוּן לִיבֶּע, דֶען זָאנְסְט וואוּ וָואלְטֶען זֵייא זִיךְ גִיקֶענְט מֶער זֶעהְן.

צוּ דִיא דְרִיטֶע רֵצָה פַארִין בֶּענְטְשִׁין הָאט אַרַיין גִיטַאנְצְט בַּיי ר׳ שְׁלֹמֹהְן אִין שְׁטוּב דֶער שְׁטָאטִישֶׁער בָּחוּר וָואס מִיר ווֵייסִין אִים שׁוֹין פוּן בֵּית הַמֶּדְרֶשׁ, נִיקְלֵייד נָאךְ דֶער לֶעצְטֶער מָאדֶע מִיט אַהוֹיכֶע

הוט, אַווייסע האַרץ, עכט שוואַרצע שטיוול, און קורצע קליידער
געט און גיפוצטע אַריסטאָקראַטעס, ער האט זיך טיף פאַרבייגין
פאַר ר' שלמהן און זיין פרוי און נאך טיפער פאַר זיין טאָכטער
און האט זיך גיזעצט אויף אַשטול, וויא אַקויל האט אים
דערשאָשין זעהענדיג דעם נייעם אָרעם בחור דאָ, און דער
אָרעם בחור האט זיך אויך פאַר אים זייער דערשראָקען ניט
וויסינדיג פאַר וואס.

דיזען פאַרפוצטין בחורס פאָטער וואַר אַרייכער אייזינקרעמער,
און ניט ער ניט זיין פרוי וואַרין גיבאָרענע גרויס שטעטישע פון רייכין
שטאַנד, נאָר דיא ענדערונג פון דיא צייט אין דיא קאַנטין דורך דיא
אייזינבאַהנען, האט זייער לאַנגע אויך גיענדערט און האט זייא פון
אָרעם רייך גימאַכט, דער אין די צייט פון שטרויענען די באַהנען האט
ער גינומען אויך אַביסיל אונטער האַנדלין מיט אייזן און איז אין קורצין
דער פון זייער רייך גיוואָרין, אָבער גיבליבין אונוויסענד און אָן
אַנעפיל פון קינדער ערציהונג זייערע קינדער האָבען זיי ניט גילערינט
קליינערהייט צו זיין אָרענטליך און גוטהערציג, פאַרקערט אַז איינער
פלעגט זיך פאַרנאַנדער וויינען פלעגין זיי אים איינשטילען מיט דעם
שלאָגין די איבעריגע, וואס דאס מאַכט גיוועינטליך אויף דעם קינדס
האַרץ אַיין איינדריק פון פיינדשאַפט און שלעכטצקייט, קיין מאָל איז
ביא זייא אַרויס גירעכט אַפרעמדער קינד וואס פלעגט זיך צושלאָגין
שפילינדיג מיט זייערין, אין חדר פלעגין זיי לויט זוכין צו מסערין דעם
צווייטען ביין רבין, און אַז זייא פלעגין ווירקין מיט זייערע רייד מען
זאל יענעם שמייסין, זייען זיי גיוועזן מלא שמחה, און אָפט פלעגט
דער גוטער מלמד (אַ גוטער מלמד איז וואס שלאָגט מער דיא קינדער
און לאָזט זיי קיין פרייען לופט גיניסין — זיי אַליין הייסין דעם אַנדערין
געבען אַ פאַטש, און דאַן זייען זיי נאָר גליקליך גיוועזן, זיי אָבער האט

מען קיין מאל אביר ניט גיטאן, דען זיי זייען דאך נבירישע קינדער.

אז זיי זיינען עלטער גיווארין, האבען זייא אויך קיינע בילדונג גינאסין, ניט גיפרופט זייערע אייגענשאפטען צו וואס קענען זייא נוטצען זיין אין די מענטשליכע גיזעלענשאפט, דאס זיי צו לערנען. אונ פילייכט האבין זיי גיהאט גוטע אייגענשאפטין צו קענען גרויסע קענטעניס, ווי פיל אונזער יוגענד, האבען וואזנע שפאשאבנאסט צו ווערן גרוישע מענטשען אונ זיי ווערן גרוישע נארניסטען דורך שלעכטע ערציהונג, אונ פירינדרינג אלעמען אין איין ווענ די אויך וואס זייען גאר אויף וואס אנדערס גיבארין גיווארין, אונ אזוי האט אויך דער נייער גביר זיינע קינדער גיהאדעוועט אויף די מאדע, האטץ זיי האבין ניט גיוואלט לערנען, דאך האבין זיי גימוסט אין בית המדרש זיין, ער האט זיי נאך גיגעבן אונ גישמייכלט איבער די מאסען, זיי גיקליידעט זייער רייך אונ זיי זייען אזוי גיבליבען אונוויסענד אונ שטאלץ, שלעכט אונ אויך ניט פרום, ווי מיר קאנען שוין איינעם פון זיי וואס ביז אהער האבין מיר אים גירופין שטאטישער בחור, אונ פון איצט וועלין מיר אים רופין זרח ווי דער הזן האט אים אנאמען גיגעבין.

זרח איז גיוועזן דער עלסטער פון דעם אייזינקרעמערס קינדער, אונ וויא ער וואר פון געשטאלט זייער שיין האט ער שוין אן מית פיל בעקאנשאפט גיקראנין מיט די שטאטישע פריילינס, אונ ער פלעגט זיך שטענדיג בארימען פאר די ישיבה בחורים וויא קלוג אונ העלדעס ער פירט מיט זייא אונ פלעגט זייא לויט אבעסין דיא תארץ זאגינדיג צו זייא, איר ווייסט נעבעך, נאר פון דיא וועלט ניט, איך וואלט ווי איר גיוועזן ניט צו קענען פארברייגען קיין מאל מיט קיין פריילין, וואלט איך ניט דערהאלטן, וואס איז דאס פאר אלעבין אייערער?— אין ווארהייט איז זייא בעסער פאר אים גיוועזן דען אין אזעלכע זאכין וואס מער מען לאזט זיך אריין, פאראירט מען זיך אלץ מערער, אונ

מֶען הָאט מֶער צָרוֹת פַאר נֶחָמָה, אוּנ צוּם סוֹף פִירְט דָאס אַוֶועק אִין דֶער הֶעלֶע, אוּנ גְלִיקְלִיךְ אִיז דֶער וָואס הִיט דֶעם עֶרְסְטִין טְרִיט גִיט גֶעבִּין אוֹיף דִיא וֶועג פוּן לֵיידֶענְשַׁאפְט, אוּנ זָרַחְן אִיז אוֹיךְ נִיט גִינוּג גִיוֶועזִן דִיא פוּלֶע מֵיידְכֶען, עֶר הָאט גִיוָואלְט פִירִין אַלִיבֶּע מִיט הַנְהָגֶען ר׳ שְׁלֹמְהַס טָאכְטֶער אוֹיךְ, אוּנ עֶר הָאט אִיר אִין דֶער טְהַאט גִילִיבְּט אוּנְד הָאט גִיוָואלְט מִיר אִיר הֵיירַאטִין, עֶר פְלֶעגְט אָפְטֶער מַאכִין בַּאזוּכִין אִין אִיר פָאטֶערְס הוֹיז זִיךְ אוֹיסְפּוּצִינְדִיג וְוִי אַהָתָן, אִיר לִיבֶּע צוּ קְרִינִין, אוּנ עֶס אִיז לוֹיט גִיוֶועזְן פֶערְלָארֶענֶע מִיה, אוּנ דֶעם מָאל הָאט עֶר זִיךְ נָאךְ שֶׁענֶערֶע אָנְגִיצֵייגִין אוּנ אִיז אַרַיין מִיטִין הָאפֶענוּנְג דָאס אִיצְט וֶועט עֶר שׁוֹין פִילַייכְט אִיר הַארְץ אִין זַיין נֶעטְץ פַאנְגִין, אָבֶּער וְוִי צְארְנְדִיג אוּנ בְּרוֹגֶז עֶר אִיז גִיוָוארִין בַּאטְרַאכְטִינְדִיג דָאס זִי קוּקְט אוֹיף אִים אִיצְט נָאךְ וֵוייניגֶער וְוִי פְרִיעֶר אוּנ דָאס זִי הֵייבְּט אַלֶע וַוייֶלע אִירֶע אֵייגֶען אוֹיף דֶעם אָרֶעם בָּחוּר וָואס עֶר הָאט אִים שׁוֹין פַיינְט פוּן פְרִיעֶר, אוּנ וְוִי דֶער שְׁטֵיינֶער אִיז פוּן אַלֶע שְׁלֶעכְטֶע מֶענְשִׁין נִיט שׁוּלְדִיג צוּא מַאכִין אִין קֵיין זַאךְ זִיךְ זֶעלְבְּסְט נָאר דֶעם אַנְדֶערִין, אַזוֹיא הָאט עֶר אוֹיךְ גִיטְרַאכְט דָאס אִיצְט וָואלְט זִיא אִים שׁוֹין גִיוִויס גִילִיבְּט, וֶוען נִיט דֶער שָׁטָן וָואלְט זִיךְ דָא גִישְׁטֶעלְט אַפִין וֶועג, אוּנ עֶר הָאט בַּאשְׁלָאסִין בַּיי זִיךְ אִים אַרָאבּ צוּ יָאגֶען פוּן וֶועג מִיט וָואס עֶר וֶועט נָאר קֶענֶען —.

3) דֶעם יְשִׁיבָה בָּחוּרְס עֶלְטֶערִין׃

יֶעדֶען מֶענְטְשִׁין אִיז פִיל טֵייעֶרֶער יֶעדֶער זַאךְאֵיידֶער עֶר הָאט אִיהְר אַלְס עֶר קְרִיגְט אִיהְר שׁוֹין, אוּנ דָאס אִיז אַיינְגִישְׁטֶעלְט אִין דֶער נַאטוּר, אוּם דֶער מֶענְטְשׁ זָאל זִיךְ מַאטֶערִין צוּ קְרִיגִין יֶעדֶער זַאךְ, דֶען וֶוען עֶר וָואלְט אַזַא לוּסְט צוּא דִיא זַאךְ הָאבִּין פְרִיעֶר וְויא נָאךְ דֶעם, וָואלְט עֶר נִיט וֶועלִין הָארֶעוֶוען

אוּנ אָפְטֶער שְׁטֶעלִין דֶעם לֶעבִּין אִין גֶעפַאר אִיהְר צוּ עֶרְגְרֵייכִין , אוּנ אַזוֹי זֶעהְן מִיר אוֹיךְ פִיל גְרוֹישֶׁע לוֹימְדִים אוּנ רַבָּנִים, חָאטְץ זֵיי לֵייבִּין שְׁטֶענְדִיג דֶעם לֶערְנֶען אוּנ דִיא לֶערְנֶערְס לִיבִּין זֵיי דָאס נִיט אַזוֹי וִויא אַנְדֶערֶע , וַוייל זֵייא קֶענֶען אַלֵיין לֶערְנֶען אִיז דָאס בַּיי זֵייא נִיט אַזוֹי טַייעֶר וִוי בַּיי דִי וָואס קֶענֶען נִיט , אוּנ בַּיי זֵיי אִיז טַייעֶרֶער דִי גוּטֶע וָואס דָאס פֶעלְט זֵיי אוּנ דַאהֶער טוּעֶן גִיוֶוייְנְטְלִיךְ רַבָּנִים שִׁידוּכִים מִיט גְבִירִים אוּנ הָאבִּין דָאס רוֹב אֵיידֶעמְס פְּרָאסְטֶע מֶענְטְשִׁין , אוּנ מַאטֶערִין זִיךְ נִיט אַזוֹי פִיל זֵייעֶרֶע קִינְדֶער פַאר לוֹמְדִים צוּ מַאכִין וִויא אַנְדֶערֶע וָואס קֶענֶען נִיט לֶערְנֶען , דֶען עֶס אִיז בַּיי זֵיי נִיט אַזוֹי טַייעֶר דִי זַאךְ וָואס זֵייא אַלֵיין קֶענֶען , וֶוען אוֹיךְ זֵייא הַאלְטִין זִיךְ גְרוֹיס גֶעגִין אַנְדֶערִין דֶער מִיט , אָבֶער דֶער מֶענְטְשׁ אִיז דָאךְ גִיבּוֹיט פוּן פַארְשִׁידֶענֶע עֶלֶעמֶענְטִין (יְסוֹדוֹת) אוּנ עֶנְטְהַאלְט אִין זִיךְ צְוֵוייעֶרְלֵיי נַאטוּרֶעס וָואס זַייעֶן רִיכְטִיג פַארְקֶערְט אַיינֶער פוּן דֶעם אַנְדֶערִין , צ. ב. שׁ. וִויא שְׁטָאלְצִיקַייט אוּנ דֶעמוּטְהִיגְקַייט , פַיינְדְשַׁאפְט אוּנ לִיבְּשַׁאפְט א. ז. וו. , אוּנ עֶר בַּאנוּצְט אָפְטֶער דִיא בֵּיידֶע פַארְקֶערְטֶע זִיטִין (מִדוֹת) גֶעגִין אַיין זַאךְ , וִויא עֶס פַּאסְט זִיךְ פַאר אִים , אוּנ אַזוֹיא שְׁטָאלְצִירְן זֵיי מִיטְן לֶערְנֶען וֶוען זֵייעֶר זֶעלְבְּסְט לִיבֶּע דָאס טְרֶעבֶּעוֶועט, אוּנ הַאלְטִין דָאס נִיט גְרוֹיס, אַז עֶס אִיז פַאר זֵייא נוּטְצִיגֶער אַזוֹיא צוּהַאלְטִין .

אֵיינֶער פוּן אַזֶעלְכֶע לוֹמְדִים וַואר דֶעם אָרֶעם בָּחוּרְס פָאטֶער , עֶר וַואר אַיין עִלוּי אִין זַיינֶער יוּגֶענְד , אוּנ אִים הָאט פַאר אַיין אֵיידֶעם גִינוּמֶען אַרַייכֶער אִיד וָואס הָאט נִיט גִיקָאנְט לֶערְנֶען , אוּנ דַאהֶער הָאט עֶר גְרַיילִיךְ גִיזוּכְט פַאר זַיין אֵיינְצִיגֶע טָאכְטֶער אַמַאן אַוַויל לֶערְנֶער , אוּנ הָאט גִיקְרָאגִין דִיזֶען עִלוּי , וָואס נָאךְ דִיא קֶעסְט אוּנ נָאכִין שְׁוֶוערְס טוֹיט הָאט עֶר זִיךְ אוֹיךְ וֵוייניג אִין גִישֶׁעפְט גִימִיסְט , אוּנ דִיא שְׁנִיט קְרָאם הָאט זַיין וַוייבּ גִיפִירְט , אוּנ דַאהֶער וִויא אוֹיךְ דִיזְע

פְרוֹי וַואר קְלוּג אוּנ גִישִׁיקְט, דָאךְ גֵייט גִימַאלְס נוּט אַנִישֶׁעפְּט וָואס אַפְּרוֹיעֶנְצִימֶער אִיז דִיא פִירֶערֶקֶע, אוּנ זֵייעֶר קְרָאם הָאט אוֹיךְ אָנְגִיהֵייבִּין אוּנְטֶער צוּגֵיין נָאכִין שְׁוֶועֶרְס טוֹיט. וַוייל פַאר אַיין פְרוֹי אִיז גִיוֶועֶן דֶער גִישֶׁעפְט צוּא גְרוֹיס צוּ פִירֶען אַלֵיין דֶערִיבֶּער אִיז זִיא גִיקוּמֶען צוּא אַנִידֶערִיגֶע לַאגֶע, אוּנ זֵייא הָאבִּין זִיךְ אַזוֹיא גִילֶעבְּט אַקָאנָאמִיס, וֶוען אוֹיךְ נִיט נָאר אָרֶעם, דָאךְ אַלְס יוֹרְדִים.

אוּנְזֶער דָוִד אִיז נָאךְ אִין דִיא עֶרְסְטֶע בֶּעסֶערֶע צַייטִין גִיבָּארִין גִיוָוארִין אוּנ הָאט קֵיין עֶרְצִיהוּנְג גִינָאסִין פוּן פָּאטֶערְס זַייט, דֶען עֶר (דֶער פָּאטֶער) אַלֵיין הָאט נָאךְ עֶרְצִיהוּנְג גִידַארְפְט, דֶען עֶר וַואר נָאךְ דַאן גַאנְץ יוּנְג אוּנ הַאלְבּ ווִילְד אוּנ דְזִיק דוּרְךְ דִי גְרוֹיסֶע עֶהְרֶע וָואס אַלֶע הָאבִּין אִים גִיגֶעבִּין, אוּנ דוּרְךְ דִיא פְלוּצְלִיכֶע פַארְבַּייטוּנְג פוּן אַיְשִׁיבָה בָּחוּר אוֹיף אַגְבִירְס אַיין אֵיידֶעם, דָאךְ הָאט פַאר אִים וָואס וַואר פוּן נַאטוּר נוּט, גֶעהָארְזַאם אוּנ פֵייהִיג אִיז פַאר אִים גִינוּג גִיוֶועֶן דִי מוּטֶערְס עֶרְצִיהוּנג, וָואס זִי וַואר גַאנְץ קְלוּג אוּנ גֶעלַאסִין אוּנ אִיז דַאהֶער מִיטִין מַאן אוֹיךְ אוֹיסְגִיקוּמֶען אָן צַאנְק.

אִין דִי לֶעצְטֶע צַייט הָאט דֶער פָּאטֶער גִיהֵייסִין דָוִדִין צוּנֶעמֶען פוּן לֶערְנֶען אִין גֶעשֶׁעפְט, דֶען לֶערְנֶען קֶען עֶר דָאךְ —; אָבֶּער דָוִד הָאט קֵיינֶע נַאטִירְלִיכֶע נֵייגוּנְג צוּם גִישֶׁעפְט גִיהַאט, אוּנ וַואר גִישַׁאפִין נִיט מִיט דִיא הֶענְט נָאר מִיטִין קָאפּ צוּ אַרְבֶּעטִין, דְרוּם הָאט עֶר דִיא מוּטֶער גִיבֶּעטִין זִי זָאל אִים אוֹיף הוֹצָאוֹת גֶעבִּין אוּנ עֶר וֶועט בֶּעסֶער גֵיין לֶערְנֶען אַנֶדֶערְס וואוּ, אוּנ אִיז טַאקֶע אַוֶועק אָן פָּאטֶערְס וִויסִין, וִוי מִיר הָאבִּין אִים שׁוֹין גִיזֶעהֶען אִין נ-עֶר בֵּית הַמֶדְרָשׁ — .

4) דִי רֶעוִיזְיֶע.

דָוִד הָאט זִיךְ גִילֶערִינְט רוּהִיג דֶעם גַאנְצִין זוּמֶער, דֶען זַיין שׂוֹנֵא זֶרַח הָאט אִים נִיט גִיקֶענְט קֵיינֶע שְׁלֶעכְטֶעס טָאן, זָאנִין דָאס עֶר לִיבְּט

זִיךְ

זִיךְ מִיט דֶעם פַּאדְרַאצִיקְס טָאכְטֶער וִויא עֶר פַּארְשְׁטֵייט, וָואס דָאס
אִיז גְּיוֶועהְנְלִיךְ בַּיי אוּנְז אַגְרוֹישֶׁער זִינְד, הָאט זֶרַח זִיךְ גִשֶׁעמְט מֶען
זָאל נִיט זָאגִין דָאס זִיא הָאט אַיְשִׁיבָה בָּחוּר אוֹיסֶערְוֶוערְוֵוילְט אֵייהֶער
אִים, אוּנ קֵיין אַנְדֶער זִינְד הָאט עֶר אוֹיף אִים נִיט גִיפוּנֶען. אוֹיסֶער
דֶעם אִיז עֶר גִיוֶועזֶען פַּארְטָאן אִין בָּאדִין זִיךְ, אוּנ שְׁפַּאצִירִין גֵיין, אוּנ
הָאט קֵיין צֵייט גִיהַאט וָואס צוּ טָאן וֶועגִין דֶעם, אוּנ דָוִד הָאט זִיךְ
אָן גִילֶערִינְט אַסַאךְ גְמָרָא, אוֹיךְ הָאט עֶר גִיקְרָאגִין עֶטְלִיכֶע מְלִיצָה
סְפָרִים, אוּנ וִוי עֶר הָאט תַּנַךְ פוּן פְרִיעֶר גוּט גִיוואוּסְט, הָאט עֶר זִיךְ
דָא אוֹיסְגִילֶערִינְט רֵיין צוּ שְׁרַייבִּין מְלִיצָה בְּרִיף אוּנ שִׁירִים; עֶר פְלֶעגְט
אָפְט קְרִיגִין אַרוּשִׁישֶׁען אָדֶער אַדַייטְשִׁישֶׁען בִּיכֶעל, אוּנ פְלֶעגְט זֵייא
לֶעזֶען וִוי עֶר הָאט וֶוינִיג דִיזֶע שְׁפְּרַאכֶען גִיקֶענְט, דֶער רֶעכְטֶער צִיל
אָבֶּער זַיינֶער אִיז גִיוֶועזֶען דֶער לֶערְנֶען דִי גְמָרָא, דֶען עֶר הָאט וִוירְקְלִיךְ
גִירֶעכִינְט צוּ וֶוערֶען מִיט דֶער צֵייט אַ רָב, אוּנ נָאר נִיט צוּ זַיין נָאר
אוּנְווִיסֶענְד, הָאט עֶר גִלֶערִינְט אַבִּיסֶל זַייטִיגֶע קֶענְטֶענִים אִין גִיהַיימְנִים,
אָבֶּער וִוי דֶער ווִינְטֶער אִיז אָנְגִיקוּמֶען, אוּנ זֶרַח אִיז גִיוָוארִן אַנְרֶעסֶערֶער
אַיינְגֵייעֶר אִין בֵּית הַמֶדְרָשׁ, הָאט עֶר גִינוּמֶען הִיטִין דָוִדְס טְרִיט אוּנ
הָאט אִיהְם גִיחַאפְּט אַמָאל בַּייא נַאכְט זַייעֶנְדִיג פַּארְטְרַאכְט אִיבֶּער
אַדַייטְשֶׁעסִין בִּיכִיל, עֶר הָאט גְלַייךְ אוֹפְגִיוֶועקְט אַלֶע יְשִׁיבָה בָּחוּרִים
וָואס הָאבִּין שׁוֹין גִישְׁלָאפִין מִיטִין שַׁמָשׁ אוּנ מֶען הָאט צוּגִינוּמֶען פוּן
אִים דֶעם בִּיכִיל אוּנ זֵייא הָאבִּין גִימַאכְט אַרֶעווִיזִיֶע אִין דָוִדְס קֶעסְטִיל
אוּנ הָאבִּין דָארְט גִיפוּנֶען נָאךְ אֵיינִיגֶע סְפָרִים, הֶעבְּרֵייעֶסֶע, רוּסִישֶׁע
אוּנ דַייטְשִׁישֶׁע, אוּנ מָארְגֶן הָאט דֶער מִיט גִיקָאכְט דֶער בֵּית הַמֶדְרָשׁ,
אַלֶע הָאבִּין דָוִדִין אָנְגִיקוּקְט בִּיסְטְרֶע אוּנ גִיזִידִילְט, דִי קִינְדֶער הָאבִּין
פוּן אִיהְם גִילַאכְט, אוּנ עֶר הָאט קֵיין וָוארְט גִיקֶענְט רֵיידִין, אוּנ עֶס
אִיז אִים גֶעבֶּעךְ דִיא וֶועלְט אֵייְנְג גִיוָוארִין, בִּיז ר' שְׁלֹמֹה פָּאדְרַאצִיק
אִיז צוּ אִים צוּגִינַאנְגִין אוּנ הָאט אִים אַוֶועק גִיפִירְט צוּ זִיךְ. דֶען עֶר

הָאט גָאר אַנְדֶערֶע מֵיינוּנְגֶען וֶועגֶן דָוִדִין גִיהַאט, אוּנ אִים אִיז עֶר נָאךְ מֶער גִיפֶעלִין גִיוָוארִין דוּרךְ דִיזֶען גַייעֶס.

דִיא יְשִׁיבָה בָּחוּרִים הָאבִּין דָוִדִין נִיט הָאלְט גִיהַאט אִיבֶּער זַיין שֶׁעגֶערִין גֶעשְׁטַאלְט, זַיין בֶּעסֶערִין פִּירְהְרוּנְג, אוּנ זַיין מֶער קֶענֶען לֶערְנֶען וָואס דִיזֶע אַלֶע זַייעֶן אִימֶער אוּנְפֶערְצַיילִיכֶע זִינְד, אוּנ וִויא זַיי הָאבִּין זִיךְ דֶערְוָואוּסְט דָאס עֶר לֶערִינְט קֶענְטֶענִים אוֹיךְ, אַזוֹי הָאט עֶר דָאךְ נָאךְ אַמַעֲלֶה מֶער פַאר זֵייא, הָאבִּין זֵייא אִים נָאךְ פַיינְטֶער גִיקְרָאגִין אוּנ הָאבִּין אַיין אָרְט גִיפוּנֶען זִיךְ נוֹקֵם צוּ זַיין אָן אִים, אוּנ זִיךְ אַבִּיסִיל פַארְגֶרֶעסֶערִין דֶער מִיט וָואס זֵייא לֶערְנֶען קֵיינֶע קֶענְטֶענִים, בַּיי דִיא פַארְפְרוּמְטֶע מֶענְטְשִׁין, דֶען אַז דִי וָואס נֶעמֶען זִיךְ אָן גָאטְס קְרִיווֹדֶעס, וָואלְטִין ווירְקְלִיךְ פוּן גָאטְס קְרִיווֹדֶע וֶועגִין מֵיינֶען, דַאן וָואלְטִין זֵייא זִיךְ נִיט דַארְפִין פְרֵייעֶן, נָאר פַארֶקֶערְט נָאךְ פַארְזָארְגְט וֶוערִין אַז זַיי גִיפִינֶען אֵיינֶעם וָואס טוּט נָאט ווידֶער ווילֶען נָאךְ זֵייעֶר גִידַאנְקִין נָאךְ; אוֹיךְ וָואלְטִין זֵיי רוֹדֵף זַיין ווִי דֶעם וָואס זֵיי, גִיפִינֶען עֶסִינְדִיג אוּם תִּשְׁעָה בְּאָב, אוֹיךְ דֶעם וָואס הוּלֶעט נִיט אוּנ אִיז נִיט פְרֵיילִיךְ אוּם יוֹם טוֹב, דֶען דָאס אִיז אוֹיךְ אַזִינְד גֶעגֶען גָאט, אָבֶּער אַז זַיי ווִילִין גִיפִינֶען אוֹיף יֶענֶעם זִינְד אוּנ זוּכִין צוּ גִיפִינֶען אוּנ אַז זַיי גִיפִינֶען שׁוֹין, וֶוערִין זֵייא מָלֵא שִׂמְחָה, ווִיא דִיזֶע יְשִׁיבָה בָּחוּרִים, אִיז דָ'זֶס אַצֵייכִין אַז זֵייא נֶעמֶען זִיךְ נִיט אָן פַאר גָאט, נָאר מִיט זֵייעֶרֶע שְׁלֶעכְטֶע הֶערְצֶער דָאס זֵייא פַארְגִינֶען נִיט יֶענֶעם זַיין רוּה אוּנ לֶעבִּין, טוּעֶן זֵייא זֵייעֶרֶע טְהַאטִין, אוּנ דַאהֶער אַרְט זֵיי נִיט אַז יֶענֶער אִיז עוֹבֵר אַיין עֲבֵירָה אוּנ הָאט קֵיין הֲנָאָה דֶער פוּן ווִיא צ. בּ. שׁ. נִיט הוּלֶענֶען אוּם שִׂמְחַת תּוֹרָה אָדֶער פּוּרִים –.

אָבֶּער ר' שְׁלֹמֹה וָואס אִיז גִיוֶוען אַמֶענְטְשׁ מִיט גִיפִיל אוּנ אֵיינִיגֶע מַאסֶען גִיבִּילְדֶעט, אוּנ הָאט זַיין טָאכְטֶער חַנְהֶען אוֹיךְ גִילָאזְט לֶערְנֶען וויסֶענְשַׁאפְט, עֶר הָאט זִיךְ עֶרְבַּארֶעמְט אִיבֶּער דָוִדִין, אוּנ ווִיא עֶר

 האט

האט פֿאַרשטאַנען דאס מען װעט אים שוין מער קיין טעג געבּין, האט ער אים אַריין גינומען צו זיך אין שטוּב ער זאָל עסין אויף זיין טיש און זאל מיט זיין טאָכטער לערנען העבּרייעס און זיא װעט אים לערנען רוּשיש און דייטש, און אַזוֹי איז גאָר דוֹד'ן אַגליק גישעהן דורך דעם וואס זרח מיט זיין קאמפּאַניע האבין אים אונגליקליך גיוואָלט מאַכין, און זרח האט דאס גיזעהן און האט שיר דיא פּאפּלעקציע באַקומען.

5) דיא רעטונג.

דוד האט בּיין פּאָדראַציק אין שטוּב אָנגיהייבּין צו לערנען מער קענטעניס און װייניגער גמרא, און ער איז דערגאַנגין גוּט אידעשע היסטאָריע און האט אַגוּטין בּאַגריף אין גאַנצן העבּרייעשין ליטעראַטור גיקראָגין; דער ציל פון רבנות, האט אים זיך שוין ניט גילוּסט, און פּלענט דאהער אומגיין שטענדיג פֿאַרטראַכט װעגין זיין תּכלית, און װענין איינינע רעליגיאָזע אופּקלערין; איין מאל איז ער זיך אַזוֹיא גיגאַנגין איינער אַליין שפּאַצירין לעבין אַוואַלד ניט װייט פון שטאָט און האט זיך גיטראַכט זיינע גידאַנקין וויא גיוויינליך, פּלוצלינג האָט ער דערזען וויא אַיין הערר שטייט לעבין אַבּוים מיט אַפּיסטאָלעט אין האַנד, און צילט צו שיסען אויף אַדאמע מיט אַהערין וואס גייען פון ווייטין. דוד האט אים אָנגינומען האסטיג פון הינטין דאס דער פּיסטאָלעט איז אַראָב גיפאַלין אויף דער ערד און דער הערר האט זיך פון אים ניט גיקענט אַרויסדרייען, זייא האבין זיך אַווילע גיראַנגילט בּיז די דאמע מיטן הערין זיינן נאָהנט צו גיגאַנגין, דער הער מיינענדיג אז דוד איז אַמערדער וואס וויל דעם הערן באַרויבּין, האט ער אַיין גישרייא גיטאן צו דוד'ן: וואס ווילסטו פון אים?

— דוד איז שוין פּאַרמאַטערט גיוועזן און האט קאם אויסגירעט דאס דער הערר האט זייא גיוואָלט שיסין מיט דעם פּיסטאָלעט וואס

דא לינט און ער האט אים אבגיהאלטין — . דיא דאמע האט גלייך דערקענט דעם הערן און האט גיזאגט זייער צושראקין אז עס איז וויא דוד זאגט, דען דיזער הערר האט איר גיליבט איידער זיא האט גיהייראטעט און ווייל זיא האט אים ענטזאגט, האט ער גיזאגט דאס ער וועט ראכע נעמען, און וואלט דאס איצט אויסגיפירט ווען ניט דוד. דיא דאמע וואר דעם גובערנאטארס טאכטער און דער הער איר געמאהל, דער לעצטער האט גלייך אנגינומען דעם אדון, און ער מיט דוד'ן האבין אים אנגיהייבין צוטאסצעגען אין שטאט, וויא זייא זיינען גיקומען נאנט צום שטאט, האבין זיי איהם איבערגיגעבין צו סאלדאטין וואס זיי האבין באגעגינט, און דוד איז מיט גיגאנגין צום גובערנאטאר, עס פארשטייט זיך דאס אלע זיינען פארוואונדערט גיווארין צו זעהן דוד'ן גייענדיג מיט'ן גובערנאטארס טאכטער ביז מען איז דערגאנגין די מעשה, און דאס פארשטייט זיך אויך דאס דער גובערנאטאר האט גרייליך גידאנקט דוד'ן, און ער האט צו אים גיזאגט דאס זיין הויז איז אפען פאר אים ווען ער וועט וואס קומען בעטין בייא אים, דער איידעם האט אים גישיינקט אגאלדענעם זייגער און די טאכטער האט אים גיגעבין אטייערין רינג, און אזו האט ער זיך גיזעגינט מיט אלעמען פריינדליך און איז אוועק.

6.

איין אינטערעסענדער געשפרעך.

דאך איז קיין גוטעס אויף דער וועלט ניטא עס זאל זיך גאר קיין ווייניג שלעכטעס דרינען געפינען, און אזוי אויך דיזער גליק וואס האט דא דוד'ן גיטראפין, האט אים גרויסע זארג און הערצענס ליידין אנגימאכט, דען אז ער איז ביין גובערנאטאר גיוועזן, האט ער אים

גיפֶּרֶענְט צוּ עֶר קָען גוּט דִיא רוּסִישֶׁע שְׁפְּרַאכֶע דַאן וֶועט עֶר אִים דִיא בֶּעסְטֶע שְׁטֶעלֶע אִין זַיין קַאנְצֶעלַארְיֶע גֶעבִּין, אָבֶער עֶר הָאט דָאךְ גִימוּסְט זָאגִין דִיא וַוארְהַייט דָאס עֶר ווַאר נָאךְ נִיט פָּאלְקָאם אִין דִיזֶע שְׁפְּרַאכֶע, אַלְזָא הָאט עֶר אִים מֶער נִיט צוּ גֶעזָאגְט צוּ עֶרְפִּילֶען זַיינֶע פַּארְלַאנְגִין וֶוען עֶר וֶועט אִים בֶּעטִין, אוּנ דָאס הָאט אִים גִיגְרֶיזֶעט אִין הַארְצִין אוּנ גִינוּמֶען דֶעם לֶעבִּין.

אָ, מַיין לִיבְּסְטֶע, הָאט עֶר אַמָאל גִיזָאגְט אִין אַלַאנְגִין גִישְׁפְּרֶעךְ צוּ חַנֶה'ן, וָואלְט אִיךְ דִיא רוּסִישֶׁע שְׁפְּרַאכֶע גוּט גִיקֶענְט דַאן וִויא גְלִיקְלִיךְ וָואלְט אִיךְ גִיוֶועןְ, אַגְרוֹיסֶע שְׁטֶעלֶע מִיט גֶעלְט אוּנ עֶהְרֶע וָואלְט אִיךְ גִיהַאט, אוּנ עֶס וָואלְט אוּנְז גְרִינְג גִיוֶוען צוּ קוּמֶען צוּ אוּנְזֶער צִיל, דֶען דַיינֶע עֶלְטֶערִין וָואלְטִין מִיר דַאן גִיוִויס פַאר אַיין אֵיידֶעם גִיוָואלְט הָאבִּין, אָבֶער אִיצְט וֵויים אִיךְ גָאר נִיט פוּן וָואס אִיךְ וֶועל לֶעבִּין אוֹיף גָאטֶעס וֶועלְט, אוּנ צוּקוּמֶען צוּ אוּנְזֶער וואוּנְשׁ אִיז קַיין וֶועג דָא. אָ, בֶּעסֶער וָואלְט אִיךְ גָאר קַיין כִּיסִיל קֶענְטֶענִיס אוֹיךְ נִיט גִיוואוּסְט, דַאן וָואלְט אִיךְ לוּסְט גִיהַאט צוּ לֶעבִּין פוּן רַבָּנוּת אָדֶער פוּן לֶערְנֶען מִיט קִינְדֶער, אוּנ דַאן וָואלְט אִיךְ אוֹיךְ קַיין גִיפִּיל גִיהַאט צוּ פַארְשְׁטֵיין וִויא גוּט עֶס אִיז אַזַא פְרוֹי וִויא דוּא בִּינְסְט צוּ הָאבִּין, אוּנ וָואלְט גִיקֶענְט נֶעמֶען אֵיינֶע פוּן דִי קַצָבֶעסֶע אָדֶער בָּאנֶדֶערְקֶע אוּנְוִויסֶענְדֶע טֶעכְטֶער ווִי אַנֶדֶערֶע יְשִׁיבָה בָּחוּרִים, אָבֶער אוּמְגְלִיקְלִיךְ בִּין אִיךְ דָאס אִיךְ בִּין אַרָאבּ פוּן דִיא אַלְטֶע וֶועג אוּנ צוּ קַיין נַייֶע נִיט גִיקוּמֶען, אִיךְ וֵויים וָואס גוּט אִיז, אוּנ בִּין נִיט וֶוערְט צוּ הָאבִּין!

— וַוארְף זִיךְ נִיט אַזוֹ הֶערָאבּ, הָאט חַנָה זִיךְ אָבְּגִירוּפִין, אוּנ אִיךְ זָאג פַארְקֶערְט דָאס נָאר אַזֶעלְכֶע מֶענְטְשִׁין וִויא דוּא זַיינֶען דִיא בֶּעסְטֶע אוֹיף דֶער וֶועלְט, דֶען פוּן אֵיין זַייט זֶעה אִיךְ אוּנְוִויסֶענְדֶע מֶענְטְשִׁין, וָואס וֵויסִין אַלֵיין נִיט אוּנ לֶערְנֶען דִיא קִינְדֶער נִיט קַיין זַאךְ וָואס נוּצְט צוּ דִיא וֶועלְט, וַוייל זֵייא זָאגִין שְׁטֶענְדִיג, דָאס דִיא

ווֶעלְט איז הֶבֶל הֲבָלִים ! הָאטְּין אִין זֵייעֶרֶע הַגְדֶלְען מַאכִין זֵייא אַלֶע
פַאלְשִׁין מִיטְן צְווֵייטִין אוּם צוּ פַארְבֶּעסֶערִין זֵייעֶר לַאנְגֶע אוֹיף דֶער
ווֶעלְט , אָבֶּר דָס הֵייבִּין זֵיי גִיוֵוינְלִיךְ אָן צוּ טָאן אַז זֵיי גֵייעֶן אַרוֹיס פוּן
דִי עֶלְטֶערִינְס הַייזֶער נָאךְ קֶעסט אוּנ הָאבִּין גָאר נִיט פוּן וַואנֶענְט
אָן צוּא חֵייבִּין צוּא לֶעבִּין אוֹיף דֶער ווֶעלְט אוֹיסֶער פוּן שְׁווִינְדִיל
אוּנ אָבְּנַארִין דֶעם צְוֵייטִין, אָבֶּער צוּא עֶרְצִיהֶען דִיא קִינְדֶער
אִין אָרְדֶענוּנְג אוּנ זֵייא צוּא מַאכִין פַאר מֶענְטְשִׁין זֵייא זָאלֶען
קֶענֶען רוּהִיג אוּנ עֶרְלִיךְ לֶעבִּין נִיט ווִיא זֵייא , אוֹיף דְרוּף זָאגִין זֵייא :
וָואס ווֶעלִין מִיר מַאכִין פַארָאנְדֶקְעס אוֹיף דִיא הֶבֶלְדִיקֶע ווֶעלְט , זִיא
אִיז ווִירְקְלִיךְ אַזוֹי צוּ אַזוֹי אַלְץ גָאר נִיסְט ! וָואס דָאס הָאבִּין מֶער
נִיט גִיקֶענְט זָאגִין אוּנְזֶערֶע עֶלְטֶערִין אִין מִיטֶעל אֶלְטֶער צַייט וָואס
הָאבִּין נִיט גִיקֶענְט לֶעבִּין אוֹיף דֶער ווֶעלְט מִיט רוּה אוּנ פַארְגֶענִיגֶענְד
אָבֶּער אִיצְט אַז מִיר קֶענֶען אוֹיךְ רוּה אוּנ פַארְגֶענִיגֶענְד הָאבִּין דֶען
דִי פֶעלְקֶער זַייעֶן אוּנְז שׁוֹין נִיט רוֹדֵף זִוי פַארְצַייטִין, וָוארוּם זָאלִין מִיר
זָאגִין אַז דִי ווֶעלְט אִיז הֶבֶל אוּנ וָואס ווֶעט הֶעלְפִין אוּנְזֶער זָאגִין – .
אוּנ פוּן אַנְדֶערִין זַייט זֶעה אִיךְ גָאטְלָאזֶע מֶענְטְשִׁין וָואס פִירִין זִיךְ
אוּנ זֵייעֶרֶע קִינְדֶער אָן תּוֹרָה , אָן תְּפִלָּה וָואס דִיזֶע בְּרֵיינְגֶען צְוַואר
צוּם אֵייבִּיגֶען גְלִיק וָואס מִיר קֶענֶען נִיט לֵייקֶענֶען אוֹיף דִיא
קוּמֶערִיגֶע ווֶעלְט, דֶען צְוַואר אִיז אוֹיף דֶער ווֶעלְט , מֶער שְׁלֶעכְטְס
דָא ווִיא גוּטְס , אוּנ נָאךְ מֶער דָאס דִיא שְׁלֶעכְטְס הָאבִּין דָאס רוֹב
דִיא גוּטֶע מֶענְטְשִׁין אוּנ דִיא גוּטְס דִיא שְׁלֶעכְטֶע מֶענְטְשִׁין , אוּנ
וֶוען אוֹיף דִיא קִינְפְטִיגֶע ווֶעלְט וָואלְט נִיט פַארְקֶערְט זַיין, דַאן
וָואלְט דָאךְ דֶער בַּאשֶׁעפֶער אוּמְגִירֶעכְט בְּלַייבִּין . אָבֶּער דִיזֶע
מֶענְטְשִׁין זַייעֶן קַאלְט אִין גְלוֹיבִּין אוּנ הִיטְן נִיט וָוס גָאט הָט גִיהֵייסִין
מִיט מֶענְטְשִׁין פִירִין זֵייא זִיךְ אַפִּילוּ בֶּעסֶער אוּנ עֶרְלִיכֶער, וַוייל
זֵייא זַיינֶען רַייכֶער , ווִיא זַיינֶען נוּטְצְבַּארֶע מֶענְטְשִׁין צוּ דִיא ווֶעלְט

גִיוָוייִנְטְלִיךְ, אונ דַארְפִין נִיט לֶעבִּין פוּן וִוינְט, אונ דָאס אוֹיךְ וַוייל זַייא הַאלְטִין דָאךְ גְרַיילִיךְ פוּן דִיא וֶועלְט, אִיז זַייא שְׁוֶועֶרער צוּא טָאן שְׁלֶעכְטֶעס דֶעם צְוֶוייטִין אִין דִיא וָועלְטְלִיכֶע אִינְטֶערֶעסִין נִיט וִויא יֶענֶע וָואס הַאלְטִין דִיא וֶועלְט פַאר גָאר נִיסְט פַארִין צְוֶוייטִין דָאךְ אַז עֶס קוּמְט זַייא צוּא דֶער הַאנְד אַגְרוֹיסֶער אַקְט, וָואס מֶען קֶען פוּן אִים אַסַךְ פְּרָפִיט הָאבִּין, דַאן טוּעֶן זַיי עֶס גְרַיילִיךְ, וַוייל מִיט דִיא סַךְ גֶעלְט וָואס זַייא וֶועלִין דוּרְךְ אִים בַּאקוּמֶען, וֶועלֶען זַיי קֶענֶען זַייעֶר עֶהְרֶע בַּאשַׁיינֶען נָאךְ מֶער וִויא פְרִיעֶר, וָואס בַּייא זַייא שְׁפִּילְט דִי עֶהְרֶע דִיא גַאנְצֶע רָאלֶע נִיט דִיא אֶמוּנָה, וָואס נָאר זִי קֶען אָבְּהַאלְטִין פוּן גְרֶעסְטִין אַקְט וָואס קֶען רַייךְ מַאכִין, וֶוען דֶער מֶענְטְשׁ אִיז נִיט אַיינְגְיוָויינְט צוּ טָאן אַזֶעלְכֶע אַקְטִין, וֶוען אוֹיךְ עֶר אִיז אַיינְגְיוָויינְט צוּ דְרֵייעֶן אִין זַיינֶע גִישֶׁעפְטִין אִיבֶּער אַיין קָאפֵּייקֶע — אָבֶּער מִיט גָאט פִּירִין זִיךְ אוּנְזֶערֶע נַייִמָאדִישֶׁע אִידִין נָאר שְׁלֶעכְט, זַיי זַיינֶען טָאג אִין טָאג עוֹבֵר אוֹיף עֶטְלִיכֶע פַארְזָאגִין אונ הָאבִּין קַיינֶע אִידֶעשֶׁע גֶעפִילֶען אוֹיסֶער דֶעם נָאמֶען אִיד —. אונ אַזוֹיא זַיינֶען גַאנְץ וֶוייניג וָואס בַּייא זַייא זָאל זִיךְ פַארְאַיינִיגִין דֶער גְלוֹיבֶּען מִיט וִויסֶענְשַׁאפְט, דִיא עֶרְלִיכְקַייט מִיט לַייטִין אונ דִיא פְרוּמְקַייט מִיט גָאט, אונ דִיא גְלִיקִין פוּן דִיא וֶועלְט מִיט דִיא קוּמֶענְדִיגֶע, וָואס דִיר גִיפִין אִיךְ אַיינֶעם פוּן דִיזֶען קְלֵיינֶעם בֶּעסְטִין צָאל מֶענְטְשִׁין אונ דוּא וֶועסְט נָאךְ שְׁפֶּעטֶער דֶער גֵיין מֶער קֶענְטֶענִים, וֶועסְטוּ מַאכֶע זַיין לַייטִין גְלַייךְ —.

דַיינֶע רֵייד זַיינֶען מִיר טַייעֶר, הָאט דָוִד גִיעֶנְטְפֶערְט, אונ זַיי הָאבִּן מִיר גְרִינְגֶער אוֹיפִין הַארְצִין גֶעמַאכְט, דָאךְ זָאגְסְטוּ אַלֵיין לִיבֶּע, דָאס עֶס זַיינֶען וֶוייניג דִיזֶער סָארְט מֶענְטְשִׁין, אונ וִויא עֶס אִיז בַּאוואוּסְט לֶעבִּין דִיא וֶוייניגֶערֶע אִיבֶּערַאל שְׁלִיבִּיעֶר אוֹיף דֶער וֶועלְט —.

איצט גיפינען זיך שוין מער אזעלכע מענטשין וויא פארהער אונ מיט דער צייט וועלין זייא זיך מערין אן צווייפעל, אונ ניט פארגעס דאס מיין פאטער איז אויך פון דיזען סארט מענטשין, אלזא דארפסטו דעם האפענונג ניט פארלירין—. מיט דיזע ווערטער וואס חנה האט גירעט אביסיל איבערראסט, האט זיך זייער גישפרעך גיענדינט דיזען מאל.

7.

זרחס שלעכטשקייט.

דוד האט זיך גינומען פעסטער צו קענשאפט, אונ איבערהויפט צו דערלערנען דיא רוסיסע גראמאטיקע ביז גרונד, אבער זרח זיין בלוט פיינד האט ניט גיקענט זעהען וויא רוהיג ער לעבט זיך אונ נאך מער דאס ער האט אים זעלבסט צו דיא לאנגע גיבראכט, אונ זיך נאך פארלעדער גימאכט בייא ר׳ שלמהן אין הויז. ער האט שוין נאר אופניהערט צו האפין חנה׳ס ליבע צו קריגין, דאהער האט ער איר מיט איר געליבטין פראסט גיוואלט אן טאן צרות אלס ראכע—. ער האט גיקויפט פאלשע מטבעות אונ ער האט זייא באהאלטין אין דודס צימער אונ האט דאנאשעוועט דעם פאליצמייסטער דאס בייא ר׳ שלמהן איז פראנן פאלשע מטבעות.

מען האט גימאכט איין אביסקע אונ מען האט טאקע גיפונען, אלע הויז לייט האט מען אריין גיזעצט, נאר דורך אפארענקע זייען זייא לייז גיקומען אין אקורצע צייט, אבער פאר דודין וואס איז ניט קיין שטאטישער, אונ בפרט נאך אהאלבער אפיקורוס, האט קיינער קיין פארענקע גינעבין אונ; ער איז זיך גיבליבין זיצין נעבעך אליין אונ עלענד.

ר׳ שְׁלמה הָאט זִיךְ גִימַאטֶערְט ַריין צוּ מַאכִין פוּן דֶעם זִיךְ אוּנ אוֹיךְ דָוִדִין, אָבֶער עֶס הָאט נִיט גִיהָאלְפִין, בִּיז עֶס אִיז אַמָאל דֶער גוּבֶערְנַאטָאר דוּרךְ גִיגַאנְגֶען דִיא טְיוּרְמֶעס, אוּנ הָאט יֶעדֶער רַאסְטַאנְט גִיפְרֶעגְט אוֹיף זַיין זִינְד אוּנ אַז עֶר אִיז גִיקוּמֶען צוּ דָוִדִין, הָאט עֶר אִים דֶערְקֶענְט.

דָוִד אִיז אִים צוּ דִיא פִּיס גִיפַאלִין אוּנ הָאט גִיזָאגְט מִיט גִיוַויין, דָאס דִיא מַטְבֵּעוֹת זַיינֶען גִיוֶוען אוּנְטֶערְגִיוָוארְפֶענֶע, דֶער גוּבֶערְנַאטָאר הָאט פַארְשְׁטַאנֶען דִיא רִיכְטִיגְקַייט אוּנ הָאט גִימַאכְט גְלַייךְ אַסְלֶעצְטְוָוא נָאר צוּם שַׁיין, אוּנ אַלֶע זַייעֶן אַרוֹיס ַריין דֶער פוּן.

דָוִד הָאט זִיךְ צוּרִיק צוּ ר׳ שְׁלמהֶען אִין שְׁטוּב אוּמְגִיקֶערְט, אוּנ זָרַח הָאט ווִידֶער נִיט אוֹיסְגִיפִירְט, צְוַואר הָאט ַקיינֶער גִיוואוּסְט אַז דָאס הָאט עֶר גִיטָאן, אָבֶער דָוִד הָאט פַארְשְׁטַאנֶען אַז דָאס אִיז זַיין אַרְבֶּעט, עֶר הָאט אָבֶער דָאס פַאר ַקיינֶעם נִיט גִיזָאגְט נִיט ווִיסִינְדִיג קְלָאר.

זָרַח הָאט אָבֶער נִיט גִירוּהְט אוּנ הָאט לוֹיטֶער גִיזוּכְט שְׁלֶעכְטְץ צוּ טָאן. עֶר הָאט זִיךְ פַארְשַׁאפְט אַווייסִין ַקיטִיל מִיט אַלַיילֶעךְ, אוּנ ווִיא פוּן חַנָהס צִימֶער אִיז אַרַיין אַפֶּענְשְׁטֶער אִין אַנָארְטִין, פְּלֶעגְט עֶר בַּייא נַאכְט פַארְבַּייא לוֹיפִין לֶעבִין פֶענְצְטֶער אָנְגִיצֵייגִין אִין וַוייסִין אִיר צוּדֶערְשְׁרֶעקֶען מִיט דִיזֶען טוּיט שְׁרֶעקֶענִים.

חַנָה הָאט זִיךְ ַזייעֶר דֶערְשְׁרָאקִין דֶער פוּן, ווִיא אוֹיךְ זִיא אִיז גִיבִּילְדֶעט גִיוֶוען, אוּנ הָאט דָאס עֶנְדֶעקְט פַאר דָוִדִין, אוּנ עֶר הָאט גְלַייךְ פַארְשְׁטַאנֶען דָאס זָרַח אִיז דָא אִין דֶעם שְׁפִּיל אוֹיךְ, דַאהֶער הָאט עֶר צוּ אִיר גִיזָאגְט: שְׁרֶעק זִיךְ נִיט דֶער פַאר, דֶען דָא אִיז אֵיינְס פוּן דִיא בַּיידֶע: אָדֶער עֶס דַאכְט זִיךְ דִיר, אָדֶער אַמֶענְטְשׁ טוּט דָאס מִיט פְלַייס דִיר צוּשְׁרֶעקִין —.

איך

איך האב אויך צום ערסטין גירעכינט דאס עס קען זיין עס האט זיך מיר גידאכט, האט חנה גיענטפערט. אבער וויא איך האב דאס שוין עטליכע מאל גיזען, בין איך שוין נאר וויא צומיסט וועגען דעם, דען וואס פאר אמענטש אונ פאר וואס זאל מיר ווער דאס טאן?

אונ איך וועל דאס היינט ביא נאכט דערגיין, האט איר דויד פארזיכערט, אויב דאס וועט היינט ווידער גישעהן, איך וועל דא פארבלייבין, אונ וועל דאס אויך זעהען, דאן וועל איך ארויס לויפין אונ דאס אן האפין — .

אונ דוא וועסט נאר קיין מורא ניט האבין? האט חנה אים פארוואונדערט גיפרעגט.

ניין, האט דויד גיענטפערט, דען דאס איז גיוויס קיין טויטער.

פאר וואס ניט? האט חנה ווידער גיפרעגט, טרעפט דען ניט אויף דער וועלט וואונדער וואס עס איז ניט נאך אונזער שכל נאך אונ ניט נאך דיא נאטור נאך? אונ פאר וואס קען דיזער וואונדער אויך ניט גישעהן? —

איך וועל דיר אויף דאס אריכטיגין אנטווארט געבין, האט זיך דויד אבגירופין, נאר פריער מוז איך דיר זאגען דאס פיל גיבילדעטע טרעפט וויא דיר דאס זייא געמען גלויבין אזעלכע וואונדער וואס זייא האבין פארהער ניט גיגלויבט ווען זייא קומען צו דער האנד אונ זייא קענען זייא ניט פארשטיין, אבער אין דער טהאט איז פראנען גרענעצען וואס מען דארף אלע מאל גלויבין, אונ וואס מען דארף קיין מאל גלויבין, דען גיוויינליך זאגין די אבערגלויבער אויך אז עס איז דא אבערגלויבער, נאר זיי גלויבין ריכטיג, אונ אויך דיא אומגלויבער זאגין דאס עס איז פראנען אומגלויבער, נאר זיי גלויבין וויא מען דארף —. נאר דער

גְרֶענֶעץ פוּן גְלוֹיבִּין אִיז אַזוֹי: וָואס עֶס אִיז גֶעגִין דֶער נַאטוּר, טָאר מֶען נִיט גְלוֹיבִּין, אוּנ וָואס עֶס אִיז אִיבֶּער דֶער נַאטוּר, דַארְף מֶען גְלוֹיבִּין, דָאס הֵייסְט, אוֹיף דִיא זַאךְ וָואס עֶס אִיז פְרַאנֶען רִיכְטִיגֶע בַּאוַוייזִין (מוֹפְתִים הוֹתְכִים) פוּן שֵׂכֶל אוּנ פוּן נַאטוּר דַאס דָאס קֶען נִיט זַיין, קֶען דָאס טַאקֶע קַיין מָאל גִישֶׁעהֶן, אָבֶּער אוֹיף דִיא זַאךְ וָואס עֶס אִיז נִיטָא קַיין רִיכְטִיגֶע בַּאוַוייזִין אַז דָאס קֶען נִיט גִישֶׁעהֶן, וֶוען עֶס אִיז נִיטָא קַיין רִיכְטִיגֶע בַּאוַוייזִין דַאס דָאס קֶען זַיין, אוֹיף דַרוּף בַּאשְׁטֵייט דִיא אֱמוּנָה, בִּיז דִיא גְלִיקְלִיכֶע צַייט וֶועט קוּמֶען דָאס מֶען וֶועט אַלְץ וֵוייסִין נִיט גְלוֹיבִּין וִוי עֶס שְׁטֵייט, וּמָלְאָה הָאָרֶץ דֵעָה –. אוּנ טוֹיטֶע זָאלִין קֶענֶען אוּם גֵיין אוֹיף דֶער וֶועלְט פַאר תְּחִיַית הַמֵתִים, ; דָאס אִיז גֶעגִין דֶער נַאטוּר, אוּנ אַזוֹי אִיז דָאס גִיוִויס אַלֶעבֶּעדִיגֶער מֶענְטְשׁ וֶוער עֶס לוֹיפְט דָא פַארְבַּייא אִין טוֹיטֶע קְלֵיידֶער.

דֶער וַויילֶע אִיז גִיוָוארִין נַאכְט אוּנ אַז עֶס אִיז פִינְצְטֶער גִיוָוארִין הָאבִּין זֵייא טַאקֶע דֶערְזֶעהֶן פַארְבַּייא לֵייפִיגְדִיג דֶעם וַוייסִין גִישְׁטַאלְט לֶעבִּין פֶּענְצְטֶער.

דָוִד אִיז הַאסְטִיג אַרַיין אִין גָארְטִין אוּנ הָאט פֶּעסְט אָנְגִינוּמֶען דֶעם קִיטִיל אוֹיסְשְׁרֵייעֶנְדִיג זָרַח!.

זָרַח אִיז גִיוָוארִין בְּלַאס וִויא דֶער קִיטִיל אוּנ הָאט זִיךְ פוּן אָרְט נִיט גִיקֶענְט רִירִין.

דָוִד הָאט אִים אַרָאב גִישְׁלֶעפְּט דֶעם לַיילֶעךְ מִיטִין קִיטִיל אוּנ הָאט צוּ אִים מִיט אַשְׁטַארְקֶע שְׁטִימֶע גִיזָאגְט דִיזֶע וֶוערְטֶער: צְוַוַאר בִּינְסְטוּ וֶוערְט דָאס אִיךְ אוּנ חַנָה זָאלִין דִיר אָנְקְלָאגִין אִין פָּאלִיצֵייא, אוּנ דַאן וָואלְסְטוּ אַפִּינְצְטֶערִין סוֹף דֶער פַאר הָאבִּין, אָבֶּער אִיךְ וִויל דִיר קַיין שְׁלֶעכְטֶעס טָאן, אוּנ אִיךְ רֶעכִין דָאס דֶער מִיט וָואס אִיךְ וַוייז דִיר מַיין גוּטְסְקַייט דָאס אִיךְ הָאב דִיר

מַיין אוּמְזִיסְטֶער פֵיינְד גִיחַאפְּט אוּנ שִׁיק דִיר אַוֶועק אִין אַגוּט'ג וֶועג וֶועסְטוּ זֶעהֶען וָואס גוּטְסְקַייט אִיז אוּנ וֶועסְט פוּן הַיינְט אָן אוֹיךְ בֶּעסֶער וֶוערִין –.

דֶער נָאךְ הָאט עֶר אִים גִילָאזִין גֵיין אוּנ דָוִד אִיז אַרַיין צוּ חַנְהֶען אוּנ הָאט גְרַיילִיךְ גִילַאכְט מִיט אִיר פוּן דִיא שְׁטֶעגֶע –.

.8

גְרוֹיסֶע עֶנְדֶערוּנְגֶען.

דֶער גוּטֶער דָוִד הָאט זַייעֶר גוּט גִיטָאן וָואס עֶר אִיז זִיךְ מִיט זָרַחִין בַּאגַאנְגִין מִיט גוּטִין. דֶען מֶען טָאר קַיין מָאל אַיין אוּמְזִיסְטִין פַיינְד אוֹיךְ קַיין שְׁלֶעכְטְס טָאן, זַיין צָארִין מֶער נִיט צוּ הִיצִין, פַארְקֶערְט מֶען דַארְף אִים גוּטְס טָאן וִויא שְׁלֹמֹה זָאגְט: אִם רָעֵב שׂוֹנַאֲךָ הַאֲכִילֵהוּ לָחֶם, דָאס הֵייסְט, אַז דַיין פַיינְד אִיז הוּנְגֶערִיג, שְׁפַּייזֶע אִים מִיט בְּרוֹיט. אוּנ זָרַח אִיז טַאקֶע אַוֶועק עֶפְּעס וִויא צוּמִיסְט זֶעהֶענְדִיג וִויא זַיין פַיינְד הָאט אִים נִיט בַּאצָאלְט פַאר זַיינֶע שְׁלֶעכְטְץ וָואס עֶר טוּט אִים נָאר אוּמְזִיסְט, אוּנ עֶר הָאט שׁוֹין בַּייא זִיךְ בַּאשְׁלָאסִין מֶער דָוִדִין נִיט רוֹדֵף צוּ זַיין, אוּנ נָאר אַוֶועק צוּ פָארִין פוּן נ', דֶען עֶר הָאט זִיךְ בַּארֶעכִינְט וִויא שְׁלֶעכְט עֶר פִירְט זִיךְ דָא אוּנ עֶס וֶוערְט פוּן אִים נָאר נִיסְט.

עֶר הָאט דָאס פָארְגִישְׁטֶעלְט זַיינֶע עֶלְטֶערִין אוּנ זַייא וַוייסִינְדִיג דָאס עֶר הָאט שׁוֹין אַשְׁלֶעכְטִין נָאמֶען בַּאקוּמֶען אִין שְׁטָאט אוּנ וֶועט שְׁוֶוער אַשִׁידוּךְ קְרִיגִין הָאבִּין זַייא אַיינְגִישְׁטִימְט עֶר זָאל פַארִין קַיין אוֹיסְלַאנְד, אוּנ אִיז טַאקֶע אַוֶועק גִיפָארִין פוּן נ' סוֹף ווִינְטֶער קַיין ב' אִין גֶערְמַאנְיֶע.

אִין דִיא צַייט אִיז גִיקוּמֶען צוּא דָוִדִין אַבְּרִיף פוּן זַיינֶע

עלטערין ער זאל קומען אהיים, אונ ער איז אויך ארויס גיפארין פון נ' קיין פ', זיין גיבורטשטאט, ר' שלמהעס הויז גיזינד אונ בפרט חנה האבין אים פריינדליך דורך גילאזין אונ ער האט זיך מיט זייא גיזעגינט וויינענדיג. דיא צייט לויפט פארווערץ, אונ עס איז אוועק באלד צוויי יאהר זיך גאר ניט ארום קוקענדיג, זרח האט דארט אביסיל גילערינט אונ אסך גיהולטייעט, אונ האט דאך דורך דיא הילף פון וואס עס העלפט אלעמען אין זייערע נויטין, דאס הייסט דורך דיא געלט, גיקראגין אדעסטאט אויף דאפעלטע בוכפיהרונג, האטץ ער האט דיא איינפאכע אויך ניט גיקאנט, אונ איז אזויא אראפ גיקומען אהיים שטאלץ אונ תאכמוטהיג, דאס עס איז מיט אים גאר ניט גיוועזען צו ריידין. דיא עלטערין האבין זיך אויך גרויס גיהאלטין מיט אים, אונ אלע אין שטאט האבין אים אויך כבוד אפגיגעבין ווי עפעס רעכטץ, דען גיוויינטליך ליידין אונזערע אידין ניט איין אינגעל וואס לערינט זיך קענשאפט, אונ זייען אים הושד דאס ער דאווינט שוין ניט אונ האט פיינט דיא גמרא אבער אזא איינעם וואס האט זיך שוין אויסגילערינט אונ קען פארדינען דורך זיינע קענטעניס געלט, דעם שעטצין זייא אונ גיבין עהרע איבער דיא מאסען, אונ פון אים טרעבעוועץ זייא שוין גאר ניט דאווענען אונ לערנען, דען ער איז דאך אקענער, אמשכיל פון דיא היינטיגע! אונ אזוי האבין זייא גאר פארגעסין זרחס פריערדיגע חטאים אונ האבין אים נאך בעניידעט (מקנא גיוועזן) דאס ער איז אזא מענטש גיווארין –. אויך ר' שלמה פאדראציק האט פון אים גרייליך גינומען האלטין, דען ער איז דאך אליין אויך אהאלבער אניבילדעטער, אונ אזויא איז אים זייער גיפעלין גיווארין אז מען האט אים פארגישטעלט צו נעמען אים פאר איין איידעם, דען זיין חנהען האט מען שוין פיל שידוכים

ירעט

נִירֶעט, אוּנ עֶס הָאט זִיךְ אַלְץ נִיט גִימַאכְט, דָא וִויל עֶר נִיט, דָא וִויל יֶענֶער נִיט, אוּנ דִיא כַּלָה וִויל קֵיינֶעם נִיט, אוּנ הָאט אַזוֹיא גִירֶעכִינְט דָאס דֶער שִׁידוּךְ מִיט זָרַחְן אִיז טַאקֶע נָאר גוּט.

9

אַ שְׁרֶעק.

עֶס פַאַרְשְׁטֵייט זִיךְ פוּן זֶעלְבְּסְט אַז חַנָהְעֶן אִיז קֵיינֶער נִיט גִיפֶעלִין גִיוֶוען וַוייל נָאר דָוִד אִיז אִיר גִיפֶעלִין גִיוֶוען, אָבֶּער זִיא הָאט מִיט לַיידֶען גִיזֶען דָאס עֶר אִיז וַוייט פוּן אִיר וְויא מִזְרַח פוּן מַעֲרָב, דֶען אִירֶע עֶלְטֶערִין וֶועלִין גִיוִויס נִיט נֶעמֶען אַיין אָרֶעמֶען אָרֶעם בָּחוּר פַאר אַיין אֵיידֶעם, אוּנ הָאט דַאהֶער קֵיין צֵייכִין פוּן לִיבֶּע צוּ אִים אִין שְׁטוּבּ נִיט גֶעוִויזֶען, אוּנ אַז נִיט דָוִד'ן צוּ נֶעמֶען, מַאכְט אִיהְר שׁוֹין נָאר נִיט אוֹיס וֶועמֶען עֶס אִיז, אוּנ וְויא עֶס אִיז אִיהְר שׁוֹין שְׁלֶעכְט גֶעוָוארֶען עֶנְטְפֶערִינְדִיג אוֹיף אַלֶע שִׁידוּכִים דֶעם וָוארְט: נֵיין, הָאט זִיא נִיט וְוילִינְדִיג גִיעֶנְטְפֶערְט אוֹיף דֶעם פַּארְטִי מִיט זָרַחְן: יָא, וֶועהֶענְדִיג דָאס אִיהְרֶע עֶלְטֶערִין וִוילֶען דָאס גְרֵיילִיךְ אוּנ אִין נ. צוּא זִיצִין לַאנְג אַמוֹיד אִיז אַנְרוֹישֶׁע רִיזִיקֶע נִיט צוּ קְרֶיגִין דֶעם לִיבִּין נָאמֶען „אַלְטֶע מוֹיד„ אוּנ עֶס אִיז וִוירְקְלִיךְ תְּנָאִים גִיוֶוען מִיט חַנָהְ'ן אוּנ זָרַחְ'ן צוּ זַיינֶע אוּנ־בַּאגְרֶענֶעצְטֶע שִׂמְחָה.

עֶס אִיז פוּן טָאג נֶענְטֶער גֶעוָוארֶען צוּ דִיא חֲתוּנָה, פוּן בֵּיידֶע צְדָדִים הָאט מֶען זִיךְ זֵייעֶר נִירִיכְט אוּנ גִימַאכְט פַאַרַאד וִויפִיל מֶען הָאט גֶעקָאנְט, מֶען הָאט פַאנַאנְדֶער גִישִׁיקְט אַיינְלַאדוּנְגֶס קַארְטִין צוּ אַלֶע פֶערְוַואנְדְטֶע אוּנ גוּטֶע פְרַיינְד בֶּעטִין אוֹיף חֲתוּנָה, אוּנ אִין דֶעם לֶעצְטִין טָאג פַאר דֶער חֲתוּנָה, הָאבֶּען

אָנְגֶעהֵייבֶּען צוּא קוּמֶען גֶעסְט פוּן אַלֶע קַאנְטִין, מֶען הָאט זֵייא צוּ גֶענוּמֶען זֵייעֶר פְרַיינְדְלִיךְ אוּנ עֶס אִיז גִיוֶוען שִׂמְחָה וְשָׂשׂוֹן צְוִוישֶׁען דִיא מַאסֶען גֶעסְט אִיז גֶעקוּמֶען אֵיינֶע נָאר אַיין אוּנְגִיבֶּעטֶענֶע גַאסְט עֶפֶּעס אַוַוייבִּיל אָדֶער אַמֵיידִיל מִיט אַקִינְד אוֹיפְ'ן הַאנְד, וִוִיא זִיא אִיז אָבֶּער אַרַיין אִין שְׁטוּב, אוּנ זָרַח הָאט אִיהְר דֶערְזֶעהְן אִיז עֶר גְלַייךְ אִין אוּנְמַאכְט גִיפַאלְין!

מֶען הָאט אִים אָבְּגֶעמִינְטֶערְט מִיט מִיה אוּנ קַארִיק אַנִידֶער גִישְׁטֶעלְט, אָבֶּער שׁוֹין אוּים חָתָן, נִיט אַ שְׁרֶעק?

— דִי מַעֲשֶׂה דֶער פוּן אִיז אַזוֹי, זָרַח זַיינֶענְדִיג אִין שְׁטָאט ב. אִיז עֶר אַיינְגִישְׁטַאנֶען בַּייא אֵיינֶעם אַפּוֹלֶעסִין אִידִין זַיין פָּאטֶערְס אַבַּאקַאנְטֶער וָואס וַואר אֵיינֶער פוּן דִיא פְרוּמֶע אִידִין אוּנ הָאט שְׁטַארְק גִיהִיט זַיין טָאכְטֶער זָאל אוֹיךְ פְרוּם זַיין אוּנ זָאל מִיט בַּחוּרִים נִיט רֵיידִין, אָבֶּער וִויא עֶס אִיז בַּאוואוּסְט דָאס צוּא פִיל הִיטִין אִיז עֶרְגֶער וִויא גָאר נִיט, אַזוֹי אִיז זָרַחְ'ן דָארְטִין אַיינְשְׁטֵייעֶנְדִיג נִיט שְׁוֶוער גִיוֶוען מִיט אִיהְר אִין גֶעהֵיימֶענֶעם גוּט צוּא לֶעבִּין, אוּנ הָאט אַזוֹי גִיוְויזִין אַקוּנְסְט אִיר שְׁוַואנְגֶער צוּ מַאכִין אוּנְפֶערְהֵייראַטֶעט אִיר פָּאטֶער הָאט זִיךְ דָאס דֶערְוואוּסְט אוּנ אִיז גֶעוָוארֶען מָלֵא רְצִיחָה, אָבֶּער וָואס הֶעלְפְט עֶס, עֶס אִיז שׁוֹין פַארְפַאלֶען, אוּנ זָרַח הָאט גִימוּסְט שְׁוֶוערִין אַז עֶר וֶועט אִיהְר הֵייראַטֶען, אוּנ אִיז אַוֶועק גֶעפָארֶען צוּא הוֹיז מִיט דִיזֶען בַּאדִינְגוּנְג, אָבֶּער וִויא זֵייא הָאבֶּען נִיט דֶערְוַוארְט זַיין צוּרִיק קוּמֶען קַיין ב. מִיט גֶעלְט וִויא עֶר הָאט צוּגִיזָאגְט, הָאבִּין זֵייא זִיךְ נָאךְ גִיפְרֶעגְט אוּנ זַיינֶען דֶערְגַאנְגֶען דָאס עֶר הַאלְט זִיךְ בַּיין פֶערְהֵייראַטֶען מִיט אַיין אַנְדֶערֶע, אַלְזָא הָאט דֶער פָּאטֶער אִיר גֶעשִׁיקְט זִיא זָאל פָארֶען מִיטִין קִינְד צוּא אִיהְם אוּנ אִיז גִיקוּמֶען אִין דֶעם טָאג פַאר דֶער חֲתוּנָה, עֶס פַארְשְׁטֵייט זִיךְ דָאס עֶס אִיז שׁוֹין קַיין חֲתוּנָה נִיט גִיוֶוען

גִיוֶועֶן מִיט הַנָהָעֶן, אוּנ צוּ זָרַח הָאט טַאקֶע דֶער נָאךְ גִינוּמֶען יֶענֶע וִויא עֶר הָאט נִישְׁוָואוּרִין, צוּ נִיט, דָאס וֵייס אִיךְ אוֹיךְ נִיט, נָאר גִינוּג אִיז אוּנְז צוּ וִויסִין דָאס חַנָה אִיז וַוייטֶער גִיבְּלִיבִּין זִיצִין אַמוֹיד אוּנ נָאךְ מִיט אַבְזָיוֹן —.

.10

דֶער סוֹף.

אִין אָנְדֶער הַאלְבִּין יָאהְר אַרוּם, אִין דִיא פַּארַאדְנֶע גַאס פוּן נ׳, זֶעהְט זִיךְ פָּארִינְדִיג אַטַייֶערֶע עֶקִיפַּאז מִיט פִיר שְׁוַוארְצֶע פֶערְד גִישְׁפַּאנְט, אוּנ אִין אִים זִיצִין צְוֵוייא גְרוֹיסַארְטִיקֶע הֶערִין, אִין אַפָּאר שְׁטוּנְדִין אַרוּם הָאט מֶען גִיזֶען אֵיינֶעם פוּן דִיא הֶערִין אַרַיינְגֵייעֶנְדִיג צוּ ר׳ שְׁלֹמֹה פָּאדְרַאצִיק, נוּא וָואס זָאל אִיךְ דָא וַוארְטִין, צוּ פְרִיעֶר צוּ שְׁפֶּעטֶער, אִיךְ מוּז דָאךְ דִיר לִיבֶּער לֶעזֶער, אוֹיסְזָאגִין, אוּנ פִילַייכְט פַארְשְׁטֵייסְט דוּא שׁוֹין גָאר אַלֵיין, דָאס דִיזֶער הֶער וַואר אוּנְזֶער דָוִד וָואס אִיז שׁוֹין וָואס אַנְדֶערְס וִויא אַיְשִׁיבָה בָּחוּר, אוּנ דֶער אַנְדֶערֶער וַואר דֶער גוּבֶּערְנַאטָאר וָואס דָוִד הָאט זַיין טָאכְטֶער גִירֶעטֶעט פוּן טוֹיט, אוּנ אִיז אִיצְט אִין ה׳ דֶער גוּבֶּערְנַאטָאר, אוּנ אִיז אִין נ׳ גִיקוּמֶען צוּ נַאסְט דֶעם נ׳-עֶר גוּבֶּערְנַאטָאר.

דָוִד קוּמֶענְדִיג אַהֵיים פוּן נ׳ הָאט עֶר זִיךְ שְׁטַארְק גִינוּמֶען צוּ לֶערְנֶען קֶענְשַׁאפְט, אוּנ אִיז דִיא רוּסִישֶע שְׁפְּרַאכֶע בִּיז גְרוּנְדְ עֶרְפַאהְרִין, עֶר הָאט גְמָרָא אוֹיךְ אַלֶע טָאג גִילֶערִינְט, אוּנ הָאט זִיךְ גִיפִירְט וִויא גִיהֶערִיג אִיז, עֶר פְלֶעגְט אָפְטֶער שְׁרַייבִּין בְּרִיף צוּ ר׳ שְׁלֹמֹה פָּאדְרַאצִיק, אִים צוּ דַאנְקִין פַאר דִיא גוּטֶס וָואס עֶר

האט אים גיטאָן, אונז הנהען פלעגט ער אויך מער ניט וויא גירישין, מען זאל ניט באמערקען פון זייער גיהיימענע ליבע, אונ האט לויט גיהאפט אויף אבעסערע צייט ער זאל קענען ענדעקין זיין ליבע אונ איר אויספירין, אבער וויא ער האט דערהערט אז עס איז תנאים גיוועזען מיט זרחין, איז ער גאר צומישט אונ פאר־צווייפעלט גיוואָרין —.

ער האט זיך גימאטערט ארוים צוטרייבען דיא ליבע צוא חנהען פון הארצין, אבער עס וואר אומזיסט; אונ האט זיך אזוי בארעכנט גאר צו אנטלויפין פון דיא קאנטין אונ צו זוכין עפעס אתכלית פאר זיך, אונ וויא דער גובערנאטאר איז שוין ארוים פון נ', איז ער אוועק גיפארין צו איהם קיין ח', אונ דער גובערנאטאר האט אים צוגינומען פאר אשרייבער, ער האט זיך מיט דער צייט זייער אויסגיצייכנט אין קאנצעלאריע מיט זיין גוטין פערשטאנד אונ גרוישע קענטניס אין שרייבין, ביז ער איז דרגא ווייס גיוואָרין דעם גובערנאטארס סאקרעטער, אונ איצט איז ער גרייליך צופרידין גיוועזען, צופארין קיין נ', צוא ערפארין, וואס עס מאכט זיין ליבע חנה, דען ליבע איז קיין מעטאל וואס ראסטעט, אונ זיין הארץ האט איהם נאך גיצייגט צו איהר, ניט וויסינדיג דאס זיא נאך אפריילין איז. ער איז אריין צו ר' שלמה'ען, אונ ר' שלמה'ס פרוי וואס וואר אין שטוב, האט איהם גיט דערקענט, ער האט גיזאָגט דאס ער דארף צו איהר געמאהל, אונ דערווייליע איז חנה אריין, זיא האט איהם גלייך דערקאנט אונ האט מיט פרייד אונ שרעק אויסגישריען: א מוטער, דאס איז דאך דוד! — דער נאך איז ר' שלמה אויך גיקומען, אונ מע האט זיך ארום ניט קיין לייידיגען טים גיזעצט זייא האבין איינע דעם אנדערין דערציילט זייער געגענשטאנד, אונ נאר א

שדכנים (די"ג)

שַׁדְכָנִים אִיז אוֹיסְגִיפִירְט גִיוָואָרִין דֶער שִׁידוּךְ, אוּנ עֶס אִיז גְלַייךְ גִיוֶועְן הָאכְצַייט, בֵּיידֶע גוּבֶּערְנַאטָארִין זַייעֶן אוֹיךְ גִיקוּמֶען אוֹיף דֶער חַתוּנָה, אוּנ מֶען הָאט עֶטלִיכֶע טֶעג גִיפַייעֶרְט מִיט גְרוֹים פַּארַאד, אוּנ דֶער נָאךְ אִיז חַנָה מִיט נִיפָּארִין קַיין ה׳, אוּנ דִיא גִילִיבְּטֶע זַייעֶן אַזוֹיא גִיקוּמֶען צוּ זֵייעֶר צִיל גְלִיקְלִיךְ, דֶען דִיא גוּטֶע מֶענְטְשִׁין, דֶערְלֶעבִין אֵייבִּיג אַלְלֶעם גוּטֶעם! --

עֶנְדֶע.

